

Boj o rozdělení světa

Teď už se brzy dostaneme do doby, kdy moji rodiče byli mladí. Mohli mi o lecčem vyprávět podrobněji. Jak se do stále většího počtu domů zaváděl nejdřív plyn, pak elektrické světlo a po něm telefon, jak se ve městech objevily elektrické tramvaje a pak už i auta, jak obrovsky se rozrůstala dělnická předměstí a jak továrny s mohutnými stroji zaměstnávaly tisíce dělníků a odváděly práci, na kterou by v dřívějších dobách byly zapotřebí možná statisíce řemeslníků.

Co se dál dělo se všemi těmi látkami, botami, konzervami nebo třeba hrnci na vaření, kterých se v těchto obrovitých továrnách denně vyrobily celé vagony? Částečně se mohly přirozeně prodat ve vlastní zemi. Lidé, kteří měli práci, si brzy mohli dovolit mnohem víc obleků nebo bot než řemeslník v minulých dobách. Vždyť také všechno bylo nesrovnatelně levnější, zato však zdaleka ne tak trvanlivé. Tak byli lidé nuceni kupovat často nové věci. Přesto však jejich mzda nebyla dost vysoká, aby mohli koupit všechno, co se na nových výkonných strojích vyrobilo. Když ovšem vagony plné látek nebo kůže zůstaly plné a zboží se neprodalo, nemělo smysl, aby je továrna denně dál vyráběla. Musela zavřít. Když zavřela, zůstali dělníci bez práce, nemohli si už vůbec nic koupit a tím víc zboží zůstalo ležet ve skladech. Takový stav se

jmenuje hospodářská krize. Vyhnout se jí mohly jednotlivé země tak, že dbaly, aby se pokud možno všechno vyrobené zboží také prodalo. A když to nešlo ve vlastní zemi, muselo se to zkrátka zkusit v cizině. Ne v Evropě. Tam skoro všude stály továrny. Muselo se prodávat do zemí, které žádné vlastní fabriky neměly, kde ještě byli lidé bez šatů a bez bot.

Tedy například do Afriky. Najednou vypukly úplné závody všech národů o divoké končiny, a zejména ty nejdivočejší jim vyhovovaly nejlíp. Evropané je potřebovali nejen proto, aby tam mohli prodávat své zboží, ale i proto, že se tam často vyskytovaly věci, které ve vlastní zemi neměli, například bavlna pro textilní továrny nebo ropa na výrobu benzínu. Čím víc surovin se však z kolonií do Evropy dovezlo, tím víc mohly továrny zase vyrábět a o to horlivěji zase hledaly kraje, kde by si jejich masově vyráběné zboží ještě někdo chtěl koupit. A kdo ve vlastní zemi nenašel práci, ten se mohl vystěhovat do těchto vzdálených končin. Zkrátka, pro evropské národy začalo být velmi důležité, aby měly kolonie. Co si přálo tamější obyvatelstvo, o to se tenkrát nestaral vůbec nikdo. Umíš si jistě představit, že s nimi kolonisté často strašlivě zatočili, když snad přišli na nápad střílet luky a šípy na oddíly, pochodující do jejich země.

Při tomto dělení zeměkoule na tom byli pochopitelně nejlépe Angličané. Vždyť už několik století měli državy v Indii, Austrálii a v Severní Americe, pak kolonie v Africe, kde měli zvlášť velký vliv v Egyptě. Také Francouzi se zatím poohlédli po vlastních državách. Patřila jim velká část Zadní Indie a řada oblastí v Africe, z nichž ovšem poušť Sahara byla spíš velká než lákavá. Rusové neměli žádné zámořské kolonie, ale vlastní obrovskou říši a jen málo továren. Chtěli získat vliv napříč celou Asií až k moři na druhém konci, aby odtamtud provozovali obchod. Jenomže tam už stáli vzorní záčci Evropanů, Japonci, a ti prohlásili: Ani krok dál! Ve strašlivé válce mezi Ruskem a Japonskem, která vypukla v roce 1905, mocná carská říše v zápase s malým, novým Japonskem prohrála a musela se stáhnout o kousek zpět. Japonci teď ovšem začali také stavět stále nové továrny a také chtěli mít cizí země, aby tam prodávali a aby někam umístili ty spousty lidí, kteří se tísnili v jejich malé ostrovní říši.

Jako poslední přišly na řadu při dělení světa pochopitelně nově vzniklé státy: Itálie a Německo. Ty při své roztříštěnosti neměly předtím příležitost,

aby dobyly území v zámoří. Nyní chtěly dohonit, co v uplynulých stoletích zameškaly. Itálie získala po dlouhých bojích několik úzkých pásů země v Africe. Německo bylo mocnější a mělo víc továren. Chtělo víc. Skutečně se Bismarckovi také podařilo, aby pro Německo získal několik větších území hlavně v Africe a na ostrovech v Tichém oceánu.

Je však dáno už podstatou celé věci, že žádná země nemůže mít nikdy dost. Čím víc má kolonií, tím víc továren staví, a čím víc továren staví, čím jsou lepší, čím víc mohou vyrábět, tím víc kolonií bude taková země potřebovat. Není to touha po moci nebo panovačnost. Příslušná země je opravdu potřebuje. Svět ovšem už byl rozdělen. Za získání nových kolonií nebo aspoň proto, aby ty staré nesebral mocnější soused, se muselo bojovat, nebo státy přinejmenším musely hrozit, že budou bojovat. A tak každý stát horlivě vybudoval velké armády a flotily a ustavičně opakoval: „Jen si to zkuste, napadnout mě!“ Ostatní země, které byly po staletí mocnými státy, to pokládaly za své svaté právo. Že se na hře chtěla nyní podílet i nová německá říše se svými skvělými továrnami, že vybudovala velké loďstvo a snažila se získat vliv v Asii a v Africe, to jí všichni hrozně zazlívali. Už dlouho se očekávalo strašlivé střetnutí, a proto státy budovaly stále větší armády a stavěly stále větší bitevní lodi.

Ernst. H. Gombrich Stručné dějiny světa pro mladé čtenáře str. 236 - 239